

ThLic. Mgr. Michal Sklenář, Ph.D., Dějiny farnosti v Ústí nad Orlicí jako obraz dějin římskokatolické církve v Československu v letech 1927–1963, Odevzdáno na UHSD FF UK, 2017.

Disertační práce: Studijní program Historické vědy, studijní obor Moderní hospodářské a sociální dějiny.

Školitel: Doc. PhDr. Michal Pullmann Ph.D.

Posudek oponenta

Autor patří mezi již zkušené badatele, již předtím absolvoval a úspěšně zakončil jedno postgraduální studium v příbuzném oboru, pravidelně publikuje v kvalitních odborných a vědeckých periodících. První kapitola prokazuje, že dobře ovládá metodické záležitosti a není mu cizí teoretická reflexe zkoumané problematiky, což vlastně potvrzuje v celé práci, kde se neomezuje jen na historickou a teologickou literaturu, ale čerpá z mnoha dalších zdrojů. Práce je logicky členěna, soubor prostudovaných pramenů je úctyhodný. K problematice je již bezbřehá literatura, autor mohl čerpat z většího souboru vědecké produkce, ale zvolený soubor se jeví jako dostatečný pro jeho badatelský záměr a cíl práce. Práce je pečlivě zdokumentována a přináší řadu zajímavých impulsů.

Žánr oponentského posudku velí přejít k výhradám. Hned první problematizování se nabízí u pojmu dvůr. Pojem dvůr lze snad produktivně použít na některé segmenty církevního života, ale zrovna na život farnosti v Československu 20. století mu po mém soudu moc neodpovídá. Snad ještě někdy v 18. století, ale i tehdy je to problematičtější. Navíc by to chtělo pak konfrontovat s eklesiologií a koncepty života a organizačních forem církevního společenství a reflektovat, nakolik je podobné uspořádání vůbec kompatibilní se základním étosem evangelijního poselství. Pokus konstruovat biskupský dvůr naráží na skutečnost, že české diecéze ještě v 18. století reálně biskupové neřídili, zpravidla pouze konzumovali příslušná beneficie a reálnou správu delegovali na generální vikáře a další diecézní úředníky. Navíc mnohem větší roli v každodenním životě farních kněží hráli zpravidla patroni místních kostelů, kde biskupství představuje jen jednu z určujících instancí a autorit, ke kterým se daný kněz vztahuje. O tom, že to vůbec neplatí pro vztah místního faráře a okolí, přináší autor sám mnohočetné doklady, e.g. s. 42.

Bylo by zajímavé srovnání s osudy P. Josefa Čiháka (autor Milana Romportl) a tehdejší pokus o vytvoření tajné paralelní církevní struktury. Podílel se Boštík na těchto aktivitách a případně, jaké jsou důvody, že nebyl zapojen? Autor podrobně líčí incident, který stál místo vedoucí dětského sboru, kde by bylo lze rovněž čekat pokus o intervenci formální či neformální ze strany místního faráře. Proč se Boštík rozhodl tak výhradně soustředit na běžný provoz farnosti se snahou co nejvíce chránit běžný církevní provoz a neriskovat střet s mocí? Zpětně se zdá, že i při absenci ego-dokumentů by bylo vhodné se pokusit alespoň o naznačení odpovědí, vždyť ještě donedávna žili pamětníci, kteří by mohli podat svědectví o vyslovených nebo konkrétních postojích děkana Boštíka. Autorem uváděný legalismus se pak nezdá být „specifický“, ale naopak dosti typický, co konec konců sám autor v závěru konstatuje, přesně v tomto duchu byli kněží vychováni, což pomáhá zčásti pochopit i chování biskupa Píchy. S odkazem na dlouhou tradici byli tito duchovní vychováni v tom, že „není vrchnosti, leč od Boha“ a překonání této mentality trvalo u mnoha z nich velmi dlouho. Bylo by tedy třeba specifikovat, jakým způsobem je takový legalismus specifický?

A snad ještě pár drobností: „Dějiny farností jsou do značné míry dějinami jejich duchovních správců.“ (s. 11), určitě platí, ale výrazně více pro moderní dobu, řekněme od 19. století, kdy donucování formální k nábožensky konformnímu chování i tlak místní komunity ztrácí svoji naléhavost a důslednost a kdy náboženské chování místních obyvatel, formálně ovšem stále ještě farníků, záleží na kvalitě duchovenské služby a životním příkladu místního krize. Jsou ale farnosti, které „přežijí“ a „přežily“ i žalostné duchovní správce. Mezi marginálie, nevím, zda zmínky o Ústí v Ottově slovníku zaslouží samostatnou podkapitolky. Pojem „kontinuitní tradice“ mi přijde zvláštní, pro české dějiny lze sice asi mluvit o určité tradici diskontinuity, ale sama tradice přece předpokládá nějaký typ kontinuity, ne? Cenné jsou nesporně mikrohistorické pasáže o každodenním zápasu o charakter veřejného prostoru, kde se děkan Boštík snaží hájit status quo, proti snaze komunistického režimu, co nejvíce sakrálních památek odstranit. Určitě zajímavé jsou Boštíkovy pokusy o dostavbu kostela. Pokud bude autor výsledky svého bádání publikovat, těším se na debatu ohledně jeho závěrečných teoretických reflexí.

Práce splňuje kritéria kladená na disertační práci. Předloženou práci mohu rád doporučit k obhajobě a navrhnout klasifikaci prospěl.

V Hradci Králové 22.8.2017

Doc. PhDr. Tomáš Petráček, Ph.D., Th.D.